

Discussie NCK themadag Oosterschelde

Discussieleider: Peter Herman.

Peter Herman geeft eerst een korte samenvatting van zijn indrukken en conclusies van de verschillende presentaties van de dag.

1. Samenvatting op hoofdlijnen conclusies Peter Herman

1.1. Verlies zelfregulering

- Probleem van de zandhonger zal niet vanzelf worden opgelost door het verlies van zanduitwisseling. Er komt (bijna) niets meer naar binnen.
- Uit het verhaal van Menno Eelkema bleek dat de Voordelta de connectie met de Oosterschelde kwijt is en dat materiaal dat oorspronkelijk uit de Oosterschelde kwam naar elders wordt geëxporteerd.
- Door het verlies van input van nutriënten door de rivieren is de Oosterschelde volledig afhankelijk geworden van input van uit de Noordzee
- Begrazing is een sterk regulerende factor in het systeem. Deze factor wordt sterk bepaald door de schelpdiercultuur en de plaatsing van MZI's. Er is vrijwel geen 'natuurlijke' recrutering van mosselen. Hoeveel er bij komt (op MZI's dan wel door import vanuit de Waddenzee) is afhankelijk van economie.
- De soortensamenstelling van de Oosterschelde is zowel onderhevig aan invasies van exoten als ook van nieuwe omstandigheden. Als voorbeeld: veranderende water temperatuur of beschikbaarheid van bepaalde voedselbronnen kan bepaalde lokale soorten die eerder in lage aantallen aanwezig waren tot plaagproporties doen toenemen.

1.2. Ecologische effecten

- In de Oosterschelde is een onnatuurlijk hoge, stabiele populatie van benthos in het subtidaal, als gevolg van de afname van getijdenstromingen. De gevolgen voor het systeem zijn onduidelijk. Misschien neemt het benthos een groter aandeel primaire productie in beslag dan bijvoorbeeld het zoöplankton. Mogelijk heeft dit een weerslag op bijvoorbeeld vis.
- Vogels zijn afhankelijk van het intertidaal maar er spelen allerlei subtiele factoren die bepalen op welke manier zij reageren op veranderingen. Het gaat niet alleen om areaal, maar zeker ook om droogvalduren.
- Plankton: picoplankton lijkt in een overbegraasd systeem als de Oosterschelde meer kans te krijgen.
- De hoge graasdruk heeft waarschijnlijk een breed effect op het hele functioneren van het ecosysteem, mogelijk niet alleen op de primaire productie.
- Invasies

1.3. Shifting baselines

- Er is door de Nederlandse overheid invulling gegeven aan N2000 en andere richtlijnen met het vaststellen van doelen. Het verhaal van John de Ronde laat zien dat het redden van 90%

van de vogels ongeveer half zo duur is als het redden van 100% van de vogels. Geeft dit niet veel ruimte om doelen bij te stellen?

- Tom Ysebaert toonde echter dat de 100% norm (d.i. volgens ANT de situatie 2010) maar een fractie (misschien maar 25 %) van het intertidaal areaal was dat bestond voor de Deltawerken. Er is dus al veel verloren gegaan, en de vraag is hoeveel verder dit nog achteruit kan/mag gaan
- 'redden' houdt in het redden van de biomassa (ongeveer), maar niet het redden van alle soorten. (Je wilt helemaal niet weten welke soorten er zitten; 'exoot' betekent niet veel meer in de Oosterschelde)
- Kunnen de doelstellingen explicieter?

1.4. Wat kan er gebeuren?

- Suppleties: hoe 'leerzaam' is een niet ontworpen experiment?
- Waar begint tuinieren en eindigt beheer?
- Hoe wegen de verschillende natuurdoelen?
- Hoe ambitieus moeten plannen zijn? Kunnen we alleen over het design van suppleties nadenken (bult suppleties – vs. dekensuppleties) of mag er daadwerkelijk worden nagedacht over echt grootschalige oplossingen zoals het Volkerak in open verbinding met de Oosterschelde?
- Kan er gefaseerd over nagedacht worden? Grootschalige oplossingen kosten tijd en lopen een groot risico niets op te leveren. Het lijkt niet verstandig om tussentijds te wachten met kleinschalige maatregelen. Beide opties open houden vraagt denken op verschillende tijdschalen.

1.5. Kennis en kunde

- De aanbeveling is: Al doende leert men – maar, wie is "men"? En minstens zo belangrijk, hoe onthoudt "men"? Het gaat niet alleen om de kennis vastgelegd in rapporten maar ook in mensen. Wat gaat er gebeuren nu er een pensioengolf aan zit te komen van cruciale personen van RWS met zeer veel gebiedskennis.
- Wie bewaakt het experimenteel design?
- Monitoring: wie is verantwoordelijk voor het ontwerp hiervan? Kennelijk kunnen bepaalde zaken (zoals analyses aan bepaalde exoten) relatief goedkoop.
- Voor sommige parameters zoals primaire productie en zoöplankton is er sprake van een monitorings gat. Deze worden niet standaard gemonitord. Onderdelen van de ecologische keten kunnen niet gevolgd en begrepen worden.
- Link systeembenadering – morfodynamiek / ruimtelijke ecologie. Komt hier een coherent beeld uit naar voren?

2. Discussie

2.1. Vraag aan het Publiek: wat moeten we onthouden van vandaag?

- John de Ronde: een mens kijkt graag tevreden terug, maar wat moet er nog gebeuren? Erg veel!
- Leo Adriaanse: we hebben veel ingegrepen. Aansluitend bij Peter, wanneer is beheer tuinieren, wat is wenselijk en wie moet wat monitoren?
- Marnix van Stralen: hoe maakbaar is de natuur? Voor mij is duidelijk dat er grenzen zijn aan die maakbaarheid. Hoe gaan we daar nu mee om? Wat is op een lokaal niveau nog bereikbaar, wanneer moet je accepteren dat bepaalde grenzen bereikt zijn. Peter: waar ligt jouw grens? Marnix het huidige MZI niveau zit op een heel klein percentage van het totaal, maar alles wordt bepaald door de oester. Hoe gaan we om met die oester? M.i. moeten we niet gaan opruimen – dan blijf je bezig. Ik wil vooral de principiële discussie over de grootschalige veranderingen – pas als je daar een discussie over gevoerd hebt kun je verder nadenken over maatregelen. De hele MZI discussie gaat nu in de richting dat de Oosterschelde een sterk voedselgereguleerd systeem is, waardoor er in de Oosterschelde minder gebruikersruimte is voor MZI's dan in de Waddenzee. Men neigt dus nu naar wat meer focus op de Waddenzee, al moet je daar ook voorzichtig mee zijn. Het is een politieke beslissing.
- Bjørn van den Boom: er is duidelijke behoefte aan een goede discussie over het onderliggende probleem. Als je besluit om niks aan de oester te doen, loop je misschien wel het risico dat de kokkel in elkaar stort, wat weer een weerslag kan hebben op de vogels. Marnix van Stralen: je moet eerst scherp hebben wat voor die soort de beperkende factoren zijn voor je aan maatregelen denkt. Uit de huidige studies komt juist naar voren dat de kokkels minder gevoelig zijn voor graasconcurrentie.

2.2. Vraag aan het publiek: Wie beheert de Oosterschelde?

- Marije Smit: eigenlijk moet er goed gedacht worden over een MKBA voor monitoring. Momenteel is niet zo duidelijk wie er verantwoordelijk is voor de monitoring en wie beslist hoe de monitoring moet gebeuren.
- Nelie Houtekamer – Het klopt dat er verschillende verantwoordelijkheden zijn.
- Jaap Graveland: ANT is begonnen om onderzoek te doen naar de mogelijkheden om de doelstellingen te behouden. M.i. moet er nog een betere link komen tussen fysica en ecologie.
- **Peter Herman: wie gaat dat regelen?** Leo Adriaanse: daar worstelen we nog mee. Momenteel worden de basis voorwaarden onderzocht. Nu moeten de doelen weer eens goed op een rij gezet worden en beslissen wie wat doet.
- **Peter Herman: wat is hierbij de rol van bv. de provincie en welke andere beheer groepen zijn er?** Leo Adriaanse: de provincie kan regie voeren voor ruimtelijke zaken en heeft een belangrijke taak voor vergunning verlening. Marcel Taal: ja maar natuurbeheer ligt elders dan morfologisch beheer. Voor de Schelde zijn de bestuurlijke problemen misschien nog wel groter, maar daar is er wel een soort gezamenlijk punt aan de horizon.

2.3. Eric van Zanten geeft korte uitleg rond de aanpak van de zandhonger.

ANT had tot doel om onderliggende kennis aan te leveren voor de beste strategie(ën). Op basis hiervan is er nu een traject ingezet waarin eerst de Galgeplaat suppletie is uitgevoerd (vanuit Building with Nature). Vervolgens Schelphoek en de Oesterdam worden aangepakt en waarin nu de Roggenplaat onderhanden genomen gaan worden. Volgens de structuurvisie zullen hiermee de doelstellingen tot ongeveer 2025 gehaald worden. Dit kost wel geld en niemand voelt zich momenteel echt verantwoordelijk voor die 12.3 miljoen die in de Roggenplaat gestoken moet worden. We gaan dit nu in een gezamenlijk traject met verschillende partijen aanpakken om samen de 12.3 miljoen te vinden.

- Ralf Joosse: er is dus niemand die hier echt opstaat en zegt “we gaan dit doen”. In de Waddenzee is er wel een dergelijk initiatief van de grond gekomen.
- Bruno Ens: dit is wel een mooi initiatief. Als het lukt om de Roggenplaat goed voor elkaar te krijgen zodat er beter van geleerd kan worden dan van bijvoorbeeld de Galgeplaat. Daar had meer geleerd van kunnen worden.
- Robert Jan Labeur: is er niet zoiets mogelijk om een soort beheerplan te schrijven voor de Oosterschelde, net zoals is gebeurd is voor de Waddenzee? Marnix van Stralen een beheerplan is de planning hoe je het besloten beleid uitvoert. Wat eerst nodig is, is een beleidsvisie.
- Peter Herman: voor de Westerschelde is het ook gelukt een gemeenschappelijke visie te ontwikkelen. Dat was een meer complexe omgeving dan de Oosterschelde
- Marcel Taal: daar was dan ook heel veel druk op van buitenaf.
- Eric van Zanten: je moet niet gaan zeggen dat het bestuurlijk allemaal zo lastig is. We moeten gewoon aan de gang gaan!

Met deze laatste positieve opmerking van Eric en het arriveren van de Bus voor Middelburg kwam een einde aan de discussie.